

staleža, na pr. g. 1665. dadoše se začlaniti u ovaj zbor Leopold. I., maćuha mu i dvije sestre njegove.

Đačke duhovne vježbe (eksercicije) uvedene su g. 1739.; po sudu kroničara jako su povoljno djelovale na vladanje đaka.

Freudova se psihoanaliza ruši

O psihoanalizi je bilo govora u »Životu« g. 1925. pod naslovom »Freudizam« (str. 147—152). Onda smo pisali: »Pristaše psihoanalize obećavaju preokret u svim dosadašnjim znanostima, ako se na nje primijeni novo otkriće. Ti hoće na pr. da se zabaci sva dosadanja pedagogija, osobito kršćanska kao pogibeljna. Želite li predusresti nevroze? Podučite ljude u psihoanalizi. Pod uplivom će nove nauke morati i svećenici da promijene vjerski odgoj. Psihoanaliza hoće da bude ključ za sva pitanja, pa i ključ ljudske sreće. Ona hoće da ispremeće svu dosadnju psihologiju i psihijatriju, pedagogiju, vjerske pojmove i objavu«.

Freudizam ili psihoanaliza se brzo raširila po svijetu kao svaka moda. Bezbroj je časopisa govorilo o preokretu na svim područjima. No svaka moda nosi na sebi pečat nestalnosti, pa je brzo istisne druga »novija« moda. Već smo u spomenutom članku iznijeli svoje stanovište, protivno dakako Freudu. Tu smo prikazali i razloge. Te razloge iznosi i najbolji američki psiholog Woodworth, te P. Janet, profesor na Collège de France, Lindworsky, profesor na sveučilištu u Pragu, L. Roure, urednik Etudesa u Parizu i t. d. S tim su sudom u skladu i novije izjave nekih uglednih učenjaka. Tako je Sternu psihoanaliza primitivna stvar, kakova je astrologija prema astronomiji. Spranger veli, da je Freudizam prestidžitaterstvo, koje nije dostojno znanosti. Po Bühleru je ta analiza naivno i elementarno promatranje jednog dijela neke stvari, a to promatranje daleko zaostaje u naše doba. Ovo doba hoće da svaku stvar promotrimo i prosudimo svestrano, a ne jednostrano. Spranger, Jaspers, Scheler i sl. nijesu kršćanski dogmatici, pa ipak u ime psihologije, svoje struke, ustaju protiv Freuda, te nazivlju njegovu nauku »primitivnim psihologičnim materijalizmom« i njegovu metodu »duhovnom alhimijom, koja svojim umijećem iz libido pravi mišljenje i dobrotu i slično«. (Cfr. J. Ternus S. J., Eine Selbstbezeugung der Psychoanalyse u časopisu »Stimmen der Zeit« 1929, 292). Berlinski je liječnik živaca Dr. E. Michaelis g. 1925. u svom djelu »Die Menschheitsproblematik der Freudschen Psychoanalyse« ovako izrekao ukupni svoj sud o Freudizmu: »To je skepsa, fatalistički determinizam, relativiranje svih vrednota i napokon pesimistična negacija živo-

ta, kojemu je tu konac i utoliko svrha smrt. To je odraz duševne razroznosti«. Jednako sude Häberlin (Bazel) i Schohaus (Cfr. Ternus, 1. c. 293).

Upravo se Ternus osvrće na članak, što ga je Freudov učenik Teodor Reik objelodanio u časopisu »Imago« 1927., i glasi »Dogma u. Zwangsidee. Eine psychoanalytische Studie zur Entwicklung der Religion«. Tome je članku kumovao Freud, a pisac je nešto pozajmio od Feuerbacha, Voltairea i Nietzschea. Reik kao i Freud, kada govore o kršćanstvu, varaju sebe i druge, jer to nije pravo i objektivno kršćanstvo, nego plod njihove fantazije. »Oni nemaju pojma o tome, što je kršćanska vjera i što hoće«. (Ternus 1. c. 291).

Freudizam se očevidno ruši. Ruše ga ne samo njegovi protivnici, nego i njegovi dojučerašnji pristaše. Stari Freud (sad je u svojoj 70. godini) mora kao Žid da se sjeti proroka Jeremije, kako je ono gledao ruševine grada Jerusalema, pa je to pokazao u poznatim svojim tužbalicama. S mukom je Freud skalupio svoj sustav, a sada bježe i prijatelji kao rakova djeca. Tu nam pada na um riječ Kristova: »Sagradi kuću svoju na pijesku. I zapljušti pljusak i navali bujica, i dunuše vjetrovi, i udariše na kuću onu, i pade, i sasvim se razvali«. (Mat. 7, 27.) Drukčije i ne može biti s filozofskim sustavom, o kome reče Lindworsky: »Freud je sličan geografu, koji za magle vidi u njoj brda«. I dr. V. Schmidt je nedavno pokazao svu golotinju Freudova sustava. Održao je 28. 11. 1928. predavanje u Beču u »Kulturwissenschaftliche Gesellschaft« o Freudovoj psihoanalizi. Freud je iznio u svom djelu »Totem u. Tabu« ovu misao: Čovjek je nekoć živio u maloj zajednici, koju je sačinjavao jedan odrasli muškarac i nekoliko žena. Taj muškarac tjera od sebe svoje sinove, kada su odrasli, jer su kod ženâ htjeli svog oca istisnuti. Ovi se urote i ubiju oca, posvoje žene. Edipova je to tragedija. Sinovi se raskaju, pojedu oca kao žrtvu. U vjeri je Bog tjelesni otac, u kršćanskoj vjeri Bog se žrtvuje i ljudi ga jedu«. Freud je tu ustvrdio, da mu etnologija daje pravo. To je Freud napisao g. 1913., a prije toga i još više iza g. 1913. je etnologija protivno kazala. Ipak je Freud zaklopio oba svoja uha i g. 1922. je u ponovnom izdanju ostao pri jednakoj tvrdnji kao g. 1913. Freud je doduše g. 1913. oprezno tvrdio, ali je g. 1928. u svom spisu »Die Zukunft einer Illusion« smiono istupio u ime etnologije i poduzeo korak, da poruši kršćanstvo kao iluziju. U tu je svrhu Freud izabrao dva etnologa: J. J. Atkinsona i Robertsona Smitha. To su dva njegova stupa, ali vrlo klimava. Prvi je škotski posjednik na Novoj Kaledoniji i napisao je jedino malo djelce »Primal Law«. To bi djelce bilo prošlo neopaženo, da to nije njegov sestrić Andrew Lang objelodanio g. 1903. kao dodatak svom »Social Origins«. Atkinsonova je radnja mala brošura od 70 str. i navodi nešto kao mrvice s etnološkog polja i to s Nove Kaledonije. R. Smith je pak obradio legendu, u kojoj sv. Nil pripovijeda da su beduini na Sinaju žrtvovali devu. Iz toga je

Smith sastavio čitavu teoriju. Dandanas nijedan važniji etnolog ne uvažava tu Smithovu teoriju. Jedino se Freud uza nju prilijepio. Tako voda engleskih etnologa W. H. Rivers veli o panseksualizmu Freudovu, da je više prinos pornografije negoli medicine. Protiv Freuda ustadoše i oba vode američkih etnologa Franjo Bros i prof. Kroeber. Jednako sude engleski psiholog prof. Milinowski i Nijemac prof. C. Clemen. Ovaj je zadnji u svom djelu »Die Anwendung der Psychoanalyse auf Mythologie u. Religionsgeschichte« (Archiv für ges. Psychologie, Bd. 61, Heft 1) prorešetao ne samo Freuda, nego i njegove učenike Ranka, Reika, Roheima, Sachsa, Wintersteina, Friedjunga, Zulligera i dr.

W. Schmidt je protiv Freudova stanovišta postavio pet tačaka (Cfr. *Schönere Zukunft*, 6. 1. 1929) i s njima pobija Freudov početak obitelji i vjere. Čujmo ih.

1. Freud veli, da je *to t e m i z a m* početak čovječjeg razvitka. Ali to nije istina. Ta ima čitav niz etnoloških najstarijih naroda, koji su bez totemizma i majčina prava. To je Sarasin već prije g. 1910. dokazao za pigmoide, a sam Schmidt za azijske i afričke pigmejce i južno-istočne Australce. Otada je broj takovih naroda porastao: Ainu, Praeskimi, Korjaci, Samojeđi na skrajnom sjeveru naše zemlje, sjeverni Kalifornjani, Praalgonkin u sjevernoj Americi, Gez-Tapuya plemena u južnoj Americi, stanovnici Ognjene zemlje na skrajnom jugu. Dakle postoje pretotemistički stepeni čovječke kulture. To je prof. Menghin dokazao i za prehistoriju. Prema tome sve i kada bi Freudova teorija bila istinita, ona ne bi imala nikakva posla s početkom obitelji i vjere.

2. Totemizam ne obuhvaća sve narode. Graebner je dokazao, da majčino pravo ne spada u totemizam, nego je to posebna, samostalna kultura. K tome je Frazer dokazao, da Indogermani, Hamito-Semiti i Praaltajci nijesu poznavali totemizam u početku, nego su ga upoznali tekar kasnije na svojim mnogim lutanjima.

3. Robertson Smith tvrdi, da je kod totemizma žrtva i pričeš, gdje se ritualno ubija i pojede totem životinje ili po Freudu totem-boga, bitni dio totemizma. To je *e t n o l o š k i n e m o g u ć e*. Od svih totemističkih plemena postoje samo četiri, koja donekle poznaju žrtvu i jelo pri žrtvovanju. To su etnološki najmlađa totemistička plemena. Dakle se ta pojava ne smije općenito pripisati totem-kulturi. No i kada bi ta pojava u totemizmu bila općenita, to još totem ne bi bio početak obitelji i vjere, kako Freud to hoće. Ta vidjesmo, da totemizam nije najstariji stepen čovječke kulture.

4. Pretotemistički narodi ne poznaju *k a n i b a l i z a m*, još manje ubijanje oca. Ovo bi zadnje dapače psihološki bilo nemoguće. Ta auktoritet je očev kod prvih naroda tako velik socijalno, etnički i afektivno, da o ubijanju oca ne može biti ni govora. Uopće je ubijanje tako rijetko, da bi se ti narodi zgrozili i na samu pomisao, e je moguće oca ubiti. Još bi se jače zgrozili, ako bi im tko kazao neka bi oca pojeli. U etnologiji je to nepo-

znato. Dakle je Atkinsonova kao i Freudova teorija iz prsta isisana.

5. Promiskuitet ili ženidba skupine nepoznate su stvari kod predtotemističkih naroda (Cfr. Schmidt, *Ursprung der Gottesidee* I, 215—236). Dakle tu Atkinson sanja, kada govori da je najstariji oblik obitelji bio takav, te je jedan čovjek imao sve žene i mlade sinove od sebe otjerao. Najstariji je oblik ženidbe taj, da su živjeli muž i žena. To je monogamija. Doduše kod jednoga dijela tih predtotemističkih naroda postoji i umjerena poligamija. Kod tih naroda nema ubijanja djevojčica ili muške djece, pa je stoga svaki zreo mladić mogao dobiti svoju ženu. Tu je Edipov sukob nemoguć i stoga, jer su se onda ženili iza nastupa puberteta, a mladići i djevojke su imali slobodu u svom izboru.

Atkinson i Freud misle, da je spolno pitanje kod najstarijih naroda prevladivalo u svim stvarima. To je fantazija. Tako je P. Schebesta 14 mjeseci proučavao Semang-pigmejce, jer je bio naučio njihov jezik; kod njih je on bio dan i noć u prašumama. I on nije nikada čuo ili vidio što nepristojno. Par je puta čuo nekog mladića, da je bestidno govorio, ali ga je odmah neki starac ukorio s riječima »Lawaid Karei« (to je grijeh protiv Karei!) — K. je njihov najveći bog. I Portman je kroz više godina proučavao Andamaneze, pa ipak o njima piše: »Spolne strasti kod njih nemaju važne uloge. Oni se ponose, da imaju djece i brinu se da ih dobiju, ali je ta strast skroz animalna i nikada nije bestialne naravi, kako se to tako često vidi kod civiliziranih rasa«. Jednako i još pohvalnije govore Reed, Bille, Montano, Vanoverbergh o nigritima na Filipinskim otocima, Fritsch, Arbousset, Schinz, Lebzelter o Bušmanima, Sarasin o Wedda i Toala, Martin o Senoima, Howitt o južnim Australcima, Gusinde o ljudima Ognjene zemlje, Teit o Thompson Indijcima sj. zap. Amerike, Radin o Winnebago Indijcima. I kod navedenih naroda kao i kod Ainu, Praeskima, Samojeđa, Korjaka i drugdje je vjernost u ženidbi veća negoli kod kasnijih naroda. Preljub je vrlo rijedak i obično ga kazne smrću. Kod većine je ženidba nerazrješiva. Kod južno-istočnih Australaca mladež mora čisto živjeti prije ženidbe. Isto i kod Korjaka, negrita i t. d. Malo je plemenâ, kod kojih je mladeži dopušteno i prije ženidbe spolno živjeti; ali ipak moraju odmah sklopiti ženidbu, gdje se pojave posljedice tog života. Dakle tu Freud i sva njegova škola uzalud najstarijim narodima pripisuju svoje seksualno nevrotičke ideje. Činjenice ih biju po prstima. A. A.

